

Tamás Amaryllis

Megélni, hogy mi történik a világban

– Beszélgetés Breznyik Péterrel –

'76 januárjában mentünk el együtt, a Kassák Lajos Művelődési Házban alapított színházi csoport; két részletben emigrált a társaság. Huszonkilenc éves voltam akkor. Rettenetes viták dúltak a társulaton belül. Állandóan éreztük a fenyegetettséget, ugyanakkor ez egy kaland volt, hogy legyen egy sziget, ahova a cenzúra még nem tette be a lábát, de bármelyik pillanatban beteheti. Csak egy idő után engem ez kezdett untatni, mert úgy vettem észre, hogy „talán azért érdekes, mert tilos”. Másrészt szerettem volna látni és megélni testközelből, hogy mi történik a világban, mit csinálnak más színházak, más filmesek. Az Aczél-féle kultúrpolitika minket eleinte támogatott, aztán „esztétikai és politikai radikalizmusunk” miatt eltanácsoltak az országból. Nem elmenni akartam, csak utazni szerettem volna. 1972-ben, amikor a Nancy Fesztiválról visszajöttünk – melyre mind a három munkánkat (*Testvérballada*, *Mindenki csak ül meg áll*, *Labirintus*) meghívta a fesztivál válogató bizottsága –, itthon nem elismerés fogadott bennünket, hanem gyanakvás. Egyszerűen nem értették pontosan, hogy mit csinálunk. Az ellenzékiesség nem volt könnyen, verbálisan tettenérhető. Mindenesetre még kaptunk egy sanszot a Rózsavölgyi Park Színpadon, még bemutathattuk *A Sárkány zaklatott sikoltása* című alkotást. Ebben szerepelt egy hétfejű sárkány, nagyon dekoratív vörös textilmunka. Mi magunk reklámoztuk az előadást, kis plakátokat, röpcédulákat osztogattunk a Váci utcában – jelmezben. És erre nem volt engedélyünk. A rendőrnek le kellett tartóztatni a Hétfejű Sárkányt.

– Mert vörös volt?

– Pontosan ezt kérdezték: „Miért vörös a sárkány?” ... Ezután, '73-ban már nem utazhattunk Nyugatra, de Keletre még igen, a Wroclavi Fesztiválra – turistaként. A fesztivált követő sajtókonferencián szinte csak a mi produkciónkról volt szó, váratlanul jól sikerültek. Itthon bevonták az útlevelünket, aztán kezdődtek a zaklatások. Halász Péter elveszítette az állását a Rádióban. A *Skanzen gyilkosaiból* az első előadás még lement, a másodiknál a közönséget elküldte a rendőrség. Arra kényszerültünk, hogy privát lakásokban – egy ízben például Konrád György lakásán, a Puskin mozi mögött –, vagy privát galériákban – Bálint Endre Budafoki úton lévő műteremlakásán, Vajda Júliánál a Rottenbiller utcában – szobaszínházat csináljunk.

– Ezekben az előadásokban mindig voltak filmes

betétek, filmszerű megoldások (később a *Squat*-ben is). Önálló filmeket is csináltál. Kik érdeklődtek kísérleti, szellemi műhelyetek iránt?

– Engem mindig sokkal jobban érdekelt a film, az utca-élet, egy kocsmai szituáció, vagy hogy mi történik egy kapualjban, mint a színház. Ebben az időben Jancsó Miklós volt az, aki például meghívta az egész társaságot a *Még kér a nép* forgatására. Ő ugyan hivatalos és hivatásos maradt, mégis ellenzéki, és valahogy egy oldalra velünk, jóban voltunk, munkát adott. Aztán Bódyval is tudtunk egymásról, ő akart velem egy Csáth Géza-filmet forgatni (mint most Jeles András), aztán valahogy nem jött össze. A Balázs Béla Stúdióban is rendszeresen találkoztunk Bódy Gáborral, ahol akkor két filmet készítettem. A *Don Juant* már nem tudtam befejezni, végül Dobos Gábor (aki a fotografálta) úgy vágta össze, ahogy Erdély Miklósnak elmeséltem, amikor kijött New Yorkba. A másik film – *A császár üzenete*, amit Najmányi László rendezett – BBS-vetítéseken volt látható. Most nyolc éve Jeles András „Jó napok” címmel rendezett egy fesztivált Pécsen, éppen itt voltam, és levetítette a filmeket. Ezt követően mindkettőt „felkapták” mint „rekvizitumokat abból a korból”, hogy hogyan lehet másképp filmet csinálni – és elég sokat játszották filmklubokban, egyetemeken, filmiskolákban.

– Várt valaki benneteket Párizsban? Egyáltalán, meg lehetett érteni, miért fogtatok „vándorbotot” nemzetközi szakmai sikerekkel a hátatok mögött?

– Párizsban egy belga riporter kérdezett tőlem valami hasonlót, és azt mondtam, hogy azért jöttem el, mert szeretnék már egyszer egy nőnek egy szál piros rózsát odaadni a színpadon – minden politikai „háttér” nélkül.

A Nancy Fesztivál sikere után jó hírünk volt Párizsban. És kulturális kapcsolataink. Vártak minket a barátok, Ritzaert Ten Kape fenntartotta '73-as meghívását Amszterdamba, várt minket egy lakás és szociális támogatás. Az első darabot Rotterdamban csináltuk meg, az első „kirakatszínházat”. Ebben a végtelen hosszúságú térszerkezetben mindig használtunk húsz-harminc perces vagy még hosszabb filmet, némelyiket mint önálló munkát el is küldtük különféle fesztiválokra.

– Rainer Werner Fassbinderrel akkoriban találkoztatok személyesen, amikor egy előadásotokon le akartak téged löni?

– Fassbinder egyórás dokumentumfilmet forgatott a *Mr Dead and Mrs Free* kölni előadásáról, amelyben nemcsak a mi munkánkat, hanem az egész fesztivált dokumentálta. Óriási tömeg volt, két órával az előadás előtt sorban álltak az emberek, még Susan Sonntag is türelmesen várákozott, hogy bejuthasson. Az *Andy Warhol's Last Love*-ban van egy utcai tánc, nem lehet igazán eldönteni, hogy járókelő vagyok-e vagy provokátor. Sörösüveggel a kezemben, fél arcom „leégve”... A közönség számára monitorokon keresztül tettük láthatóvá a kinti reakciókat, illetve az interakciókat az utcai közönséggel. És egyszer csak kilépett egy férfi a tömegeből, elkapta a nyakkendőmet, a csuklójára csavarta, és egy pisztolyt szegezett a homlokomnak. Folytattam a táncot, hagytam, hogy húzzon, amerre akar. Akik látták, nyilván azt hitték, hogy ez az előadás része. A Squat nőtagjai voltak történetesen szabadok, Buchmüller Éva, Kós Anna (a fiúk épp „jelenetben”). Rávetették magukat erre az alakra, Palotai Klára pedig, aki a kamerát kezelte, nem tette le, hanem közlőből fotográfált tovább. Úgyhogy ez megvan videón meg filmen is, New Yorkban. A Sohóban egy galéria a Squat történetével nyitott nemrég (filmek, videók, fotográfiák, díszletek) – én is most néztem meg.

– *Warhol Látta az „Andy Warhol utolsó szerelmé”-t?*

– Warhol tartotta tőlünk a távolságot, nagyon zárkózott és nagyon paranoiás lett, miután rálóttek a liftben. Nem nagyon merészkedett utcára, veszélyesen nyitott alternatív helyekre. Viszont Warhol lapja, az „Interview” magazin, komoly, exkluzív interjút készített később Bálint Eszterrel és Bálint Istvánnal.

– *Párizsban, New Yorkban kik voltak kíváncsiak előadásaitokra?*

– Párizsban összetalálkoztunk a „Magyar Műhely”-lyel..., Kassovitz Péter bizony sokszor eljött (New Yorkban is felkeresett minket, amikor ott forgatott). Pintér György időnként beköltözött hozzánk egy pár napra, és elbeszélgettünk. Ventilálással is volt némi kapcsolat. Emlékszem Garas Dezsőre, Haumann Péterre, Bereményi Gézára, Rózsa Jánosra. Szomjas, Gazdag, Gothár Péter is meglátogattak bennünket.

Aztán '84 után én is majdnem minden évben hazajöttem. Sőt, eljátszottam egy film főszerepét. Ülök otthon Brooklynban, és olvasom a „Filmvilág”-ot, amit anyám küldött. Abban is Kézdi-Kovács Zsolt cikkét arról, hogy mennyire megbánta, hogy a *Romantika* című filmjének főszerepére mégsem engem választott. És egyszer csak megszólal a telefon: „Kézdi-Kovács Zsolt vagyok, írtam neked egy filmet. Töröcsik Mari lesz az anyád, Pap Vera a húgod, Monori Lili a feleséged. Érdekel a dolog?” És eljött New Yorkba, megnézett, és *Rejtőzködő* címmel el is készült a film.

A fiam születése után visszavonultam a filmtől, színháztól, és komputergrafikával foglalkoztam, '89-től egészen tavaly őszig. De úgy látszik, egyhúru

zenész vagyok, mert nem lett belőle foglalkozás. Inkább felhívtam Budapestet, hogy itt mi van, nem bírtam tovább, és azt mondtam, mindegy, hogy hol tart a világ, és hol tart Budapest – énnekem ide kell jönnöm.

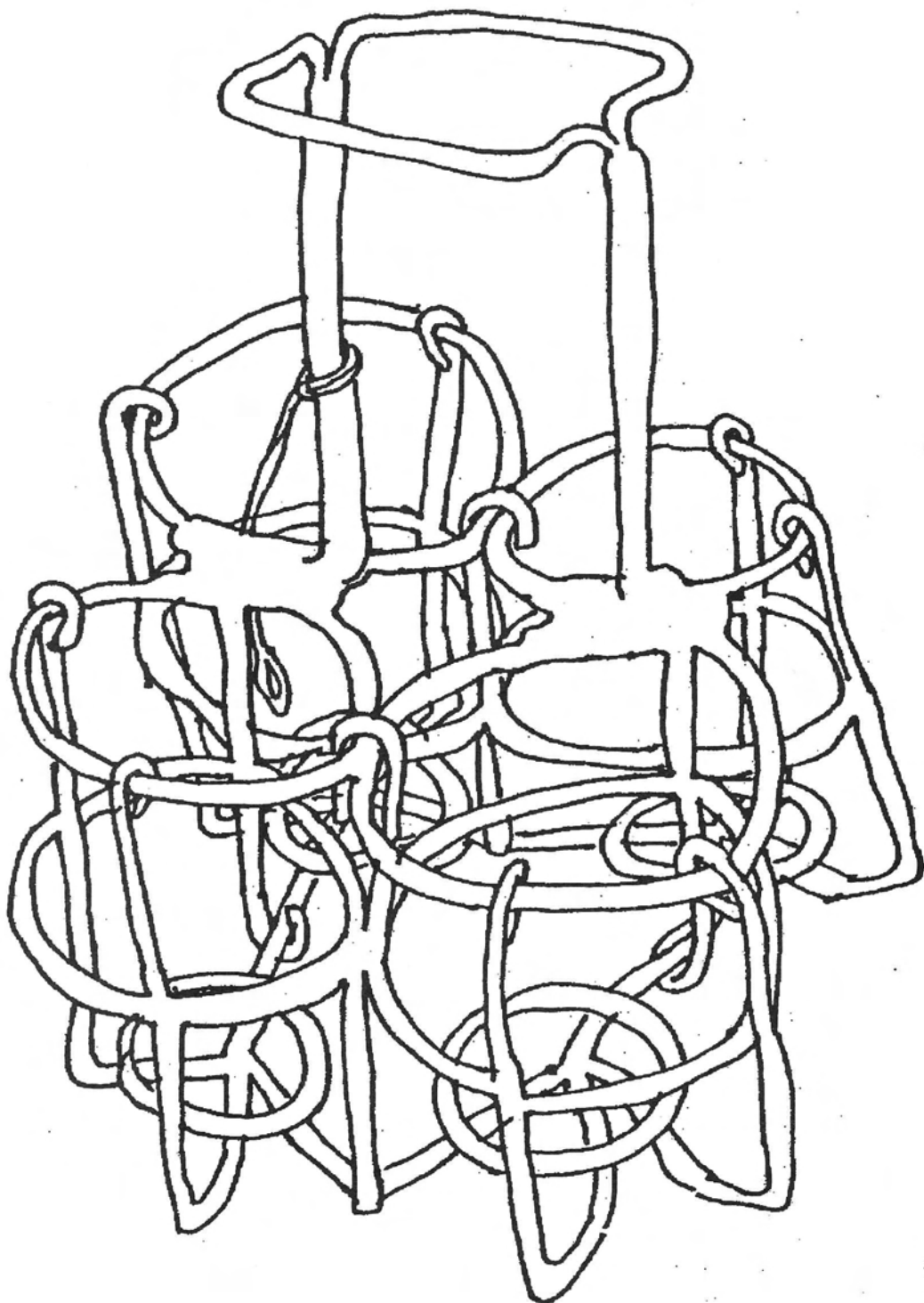
New Yorkban a profitcentrikus élet és gondolkodás halálra ítélte a drámai színházat és a filmet is. Egy város, aminek nincs minőségi filmje, nincs minőségi színháza, nincs szabad vegyértéke... Ez az élet elszegényedését és kiürülését jelenti. Szomorúan látom, mint értelmiségi, reszketek, mint magánember, aki felelős a kisfia iskoláztatásáért. Lehetséges, hogy el kell érni a mélypontra, hogy újra felébredjen az igény valamire. Nem látom a jövőt. Reménykedem. Jeles András ajánlata még áll, ő élet- és művészeti minőséget jelent számomra, bízom benne, hogy a Csáth Géza-filmterve megvalósul. Antal István is számít rám, Várnai Györgyről készít filmet. (Vele már dolgoztam a *Kettévágott* című filmben.) Koródy Ildikóval is beszélgettem, aki Bartók életéről szándékozik forgatni. Bereményi Géza is mondta, keressem meg, ha visszajövök.

Nem „nemzeti színekben és címerekben”, de – mint sokan mások – én is visszajárok. Itt kell lenni, benne kell lenni, hogy kitaláljam, hogyan tudom folytatni azt, ami akkor ért valamit és hatott. Mit tehet egy filmes vagy a színházi ember? Csinálja, ameddig lehet... Kifulladásig.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

l'ay

1995 01 23,5

LONDON

